

Міністерство освіти і науки України

Історія України

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

підготовки ОС «Бакалавр»

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

Спеціальності: 6.020302 «Історія»

(шифр і назва спеціальності)

(шифр за освітньою програмою ДФПІ)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: д.і.н., професор Романцов В.М.
к.і.н., доцент Романцова Н.І.
к.і.н., доцент Шипік Н.Ф.
к.і.н., доцент Арабаджи С.С.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

“ _____ ” _____ 20__ року, протокол № _____

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни “Історія України” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Бакалавр» напрямку 6.020302 Історія
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)
“Історія”
(спеціальності)

Предметом вивчення навчальної дисц “Історія України.” є історія України як складова світового історичного процесу від давнини до нашого часу на засадах цивілізаційної концепції

Міждисциплінарні зв’язки: навчальна дисципліна «Історія України» змістовно пов’язана з навчальними курсами «Археологія», «Етнологія», «Історичне краєзнавство», «Джерелознавство», «Історіографія», з вивченням навчальних курсів, присвячених історії зарубіжних країн.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Частина I. Історія України від найдавніших часів до ранньомодерного часу.

Змістовий модуль 1. Первісне суспільство і перші державні утворення на території України.

Змістовий модуль 2. Становлення Київської держави

Змістовий модуль 3. Політична роздробленість Русі. Галицько-Волинське князівство.

Змістовий модуль 4. Литовсько-польський період української історії 1340 – 1569 рр.).

Змістовий модуль 5. Козацтво та Кримський ханат в історії України XV – першої половини XVII ст.

Змістовий модуль 6. Українські землі під владою Королівства Польського (1569 – 1647 рр..).

Частина II. Історія України модерної доби.

Змістовий модуль 1. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. Становлення козацької держави.

Змістовий модуль 2. Руїна в українській історії другої половини XVII ст.

Змістовий модуль 3. Українські землі у XVIII ст.

Змістовий модуль 4. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.

Змістовий модуль 5. Українські землі у другій половині XIX ст.

Змістовий модуль 6. Україна на початку XX ст.

Частина III. Новітня історія України.

Змістовий модуль 1. Українська революція 1917 – 1921 рр.

Змістовий модуль 2. Україна в 20 – 30-і рр. XX ст.

Змістовий модуль 3. Україна в роки II Світової війни

Змістовий модуль 4. Криза сталінського тоталітарного режиму в Україні.

Змістовий модуль 5. Криза та розпад СРСР

Змістовий модуль 6. Розбудова незалежної Української держави

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історія України» є засвоєння студентами системи теоретичних знань щодо особливостей історичного процесу в українських землях та історіографії історії України.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історія України» є

- розвиток історичного мислення, наукового світогляду студентів на основі вивчення історії України;

- характеристика соціально-економічних, політичних, культурних та інтелектуальних процесів в Україні;
- аналіз процесів державотворення в історії України;
- аналіз суспільно-політичних процесів українського національного відродження;
- виховання студентів на матеріалі історії України почуття національної гідності, патріотизму;
- формування вмінь та навичок самостійної роботи з науковою літературою, сприяння поглибленому вивченню історії українського народу;
- формування у студентів навичок пошуково-творчої роботи, вміння диференціювати та узагальнювати зібраний матеріал;
- виховання у студентів почуття відповідальності за вивчення історії України, як основи для засвоєння широкої системи історичних знань.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- періодизацію історії України та основні дати;
- особливості процесу розвитку виробничих сил України від давнини – до нашого часу;
- соціальну структуру українського суспільства та її еволюцію;
- розвиток процесів державотворення в історії України;
- розвиток українського національного руху;
- особливості розвитку української культури;
- характерні риси національного менталітету українців;
- роль православної та греко-католицької церкви у духовному розвитку українського народу;
- біографічні відомості найбільш відомих політичних, суспільних та культурних діячів України;
- найважливіші писемні джерела;
- найважливіші історіографічні проблеми історії України;
- основні поняття та терміни.

вміти :

- аналізувати зміст історичних джерел і робити відповідні висновки;
- оцінювати факти історії України і оперувати ними;
- виділяти причини та наслідки історичних подій в Україні;
- простежувати логіку розвитку того чи іншого явища чи події;
- зіставляти різні історичні події та явища;
- опрацьовувати сучасну наукову літературу з історії України;
- аргументувати власну точку зору на дискусійні питання;
- чітко викладати історичний матеріал з використанням відповідної спеціальної лексики;
- працювати з картою.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 900 години /30 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Частина I. Історія України від найдавніших часів до ранньомодерного часу.

Змістовий модуль 1. Первісне суспільство і перші державні утворення на території України

Формування українського історичного простору. Походження назви «Україна». Українські землі у первісну епоху. Антична доба на території України. Українські землі у період раннього середньовіччя.

Змістовий модуль 2. Становлення Київської держави

Проблема походження державності у східних слов'ян. Русь-Україна у період становлення Київської держави (IX – X ст.). Хрещення Русі. Піднесення Давньоруської держави (кінець X – перша третина XII ст.).

Змістовий модуль 3. Політична роздробленість Русі. Галицько-Волинське князівство. Причини роздробленості Русі. Русь у період роздробленості (30-і рр. XII - 40-і рр. XIII ст.). Монгольська навала. Галицько-Волинська держава (кінець XII – перша половина XIV ст.).

Змістовий модуль 4. Литовсько-польський період української історії 1340 – 1569 рр.). Історія України доби пізнього середньовіччя та ранньомодерного часу. Русь-Україна у XIV ст. Землі Русі-України під владою іноземних держав (XV – перша половина XVI ст.). Українські землі у державній системі ВКЛ та Королівства Польського. Проблеми соціально-економічного розвитку українських земель у XV – I пол. XVI ст.

Змістовий модуль 6. Козацтво та Кримський ханат в історії України XV – першої половини XVII ст.

Кримський ханат у пізньосередньовічній та ранньомодерній історії України. Українське козацтво на початку своєї історії (середина XV - XVI ст.). Козацькі війни 90-х років XVI ст. Військово-політична діяльність українського козацтва в першій чверті XVII ст. Українське козацтво під час козацько-селянських повстань 20-30-х рр. XVII ст.

Змістовий модуль. 5. Українські землі під владою Королівства Польського (1569 – 1647 рр.).

Утворення Речі Посполитої і доля українських земель (друга половина XV – перша половина XVII ст.). Соціально-економічний розвиток України під владою Королівства Польського. Суспільно-політичні процеси та конфесійні відносини в українських землях. Повсякденне життя українців ранньомодерної доби. Формування української народності.

Частина II. Історія України модерної доби.

Змістовий модуль 1. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Становлення козацької держави. Передумови Національно-визвольної війни в Україні. Початок Національно-визвольної війни, її характер та періодизація. Проблеми становлення козацької держави. Суперечності розвитку Війська Запорізького у 1649 – 1654 рр. Військово-політичне становище Гетьманщини у 1654 – 1658 рр. Завершення НВВ.

Змістовий модуль 2. Руїна в українській історії другої половини XVII ст.

Причини, сутність та початок Руїни. Боротьба гетьманів Війська Запорізького за соборну козацьку державу. Запорозька Січ доби Руїни. І.Сірко. Початок гетьманства І.Мазепи. Закінчення Руїни та її наслідки. Суспільні процеси на Правобережній Україні на рубежі XVII – XVIII ст.

Змістовий модуль 3. Українські землі у XVIII ст.

Гетьмани І.Мазепа та П.Орлик у боротьбі за суверенітет козацької держави. Гетьманщина у 20 – 40-і рр. XVIII ст. Ліквідація Гетьманщини: причини і наслідки. Нова Запорізька Січ. Запорізьке козацтво після зруйнування Січі. Правобережна Україна під владою Речі Посполитої. Імперська інтеграція українських земель під владою Російської та Австрійської імперій в останній третині XVIII ст.

Змістовий модуль 4. Українські землі під владою Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.

Політика царського уряду на Наддніпрянській Україні у першій половині XIX ст. Соціально-економічний розвиток Наддніпрянщини за умов кризи кріпосницької системи. Українське

Національне відродження. Громадсько-політичні товариства неукраїнських народів. Західноукраїнські землі наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Змістовний модуль 5. Українські землі у другій половині XIX ст.

Кримська війна 1853-1856 рр. та її вплив на Україну. Причини та історичні умови здійснення великих реформ. Великі реформи 60-70-х рр. XIX ст. Соціально-економічний розвиток Наддніпрянської України. Західноукраїнські землі у другій половині XIX ст. Національний рух в українських землях у другій половині XIX ст. М. Драгоманов. Соціальні рухи в українських землях

Змістовний модуль 6. Україна на початку XX ст.

Економічна модернізація у Наддніпрянщині на рубежі XIX – XX ст. Економічна, соціальна та політична криза. Соціально-політичний розвиток Наддніпрянщини. Створення перших політичних партій. Наддніпрянська Україна у роки першої російської революції. Західноукраїнські землі на початку XX ст. Українські землі у міжреволюційний період (1907-1917 рр.). Україна у роки Першої світової війни.

Частина III. Новітня історія України.

Змістовний модуль 1. Українська революція 1917-1921 рр.

Причини, сутність та періодизація Української революції. Створення та діяльність Української Центральної Ради. Універсали УЦР. Українська народна республіка. Українська держава гетьмана П. Скоропадського. УНР доби Директорії. Західноукраїнська Народна Республіка та Злука з УНР. Військова експансія більшовицької Росії, білих армій на територію України. Селянський повстанський рух в Україні. Утвердження на українських землях більшовицької влади. Українське Приазов'я в період революції.

Змістовний модуль 2. Україна в 20 – 30-і рр. XX ст.

Політика більшовицької влади на українських землях у 1921 – 1939 рр. Голодомор 1921 – 1923 рр. в Україні. Нова економічна політика на українських землях. Створення СРСР та місце України в ньому. Політика «Українізації». «Розстріляне» відродження. Сталінський тоталітарний режим на українських землях. Радянська індустріалізація, колективізація та суспільні деформації в Україні. Політичні репресії 30-х років та Голодомор 1932 – 1933 рр. Західноукраїнські землі у складі Другої Речі Посполитої, Чехословацької Республіки та Румунського королівства. Створення організації українських націоналістів. Карпатська Україна.

Змістовний модуль 3. Україна в роки II Світової війни.

Початок Другої світової війни. Агресивна політика нацистської Німеччини та сталінського режиму СРСР на українських землях. Радянізація західноукраїнських земель. Військово-політична співпраця та підготовка до війни нацистського та сталінського тоталітарних режимів. Вторгнення німецьких військ та їх союзників на територію СРСР та катастрофічні поразки Червоної армії на території України в червні 1941 – липні 1942 рр. Нацистська окупація українських земель та партизанський рух Опору проти окупантів. Боротьба ОУН та УПА за самостійну соборну Українську державу. Радянські війська в боях за вигнання нацистських окупантів та їх союзників з території України. Місце України в розгромі нацистської Німеччини.

Змістовний модуль 4. Остання доба сталінського тоталітарного режиму в Україні.

Політика сталінського режиму на українських землях у повоєнний час. Відбудова промисловості, грошова реформа. Становище в сільському господарстві, Голодомор 1946 – 1947 рр. Політико-ідеологічна реакція. “Ждановщина” в Україні. Відновлення політичних репресій. Боротьба з “націоналізмом” і “космополітизмом”. Заборона греко-католицької церкви. Індустріалізація та колективізація у західноукраїнських областях. Депортація українців з території Закерзоння. Операція “Вісла”. Придушення українського визвольного руху на західноукраїнських землях.

Змістовний модуль 5. Хрущовська «відлига» в Україні. Криза та розпад СРСР.

Хрущовська «відлига». Реформи в промисловості та сільському господарстві, соціальна політика. Засудження культу особи Й.Сталіна та непослідовна політика десталінізації. Національно-культурне відродження в роки хрущовської «відлиги». Самвидав. Брежньєвська доба «застою». Поглиблення суспільної кризи комуністичної системи. Дисидентський рух в Україні. Неосталінізм та політичні репресії КДБ. Горбачовська «перебудова». Чорнобильська катастрофа. Руйнування ідеологічних догм. Суверенізація України. Студентська революція «на граніті». Україна в часи заколоту ДКНС. Крах СРСР.

Змістовний модуль 6. Розбудова незалежної Української держави.

Проголошення незалежності України. Розбудова незалежної Української держави. Україна у сучасних міжнародних відносинах. Українська діаспора. Суспільно-політичний розвиток Української держави на початку ХХІ ст. Прийняття Конституції України. Проблеми соціально-економічного розвитку України наприкінці ХХ - на початку ХХІ ст. «Помаранчева» революція. Євромайдан. Революція Гідності. Анексія Криму та початок російської агресії на сході України.

3. Рекомендована література

Базова

1. Борисенко В.Й. Курс української історії. З найдавніших часів до ХХ ст. – К.:Либідь, 1998. – 616 с.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ – ХХ ст. – Навч. Посібник для учнів гуманітарних гімназій, ліцеїв, студентів історичних факультетів вузів, вчителів. – К.: Генеза, 2000. – 360 с.
3. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К.:Либідь, 1993. 288с.
4. Донік О.М. Україна в складі двох імперій (Остання чверть ХVІІІ – перша половина ХІХ ст.). – К.: Кріон, 2011. – 248 с.
5. Донік О.М. Україна у переддень та в добу ліберальних реформ 1860 – 1870-х років. – К.: Кріон, 2012. – 240 с.
6. Історія України: нове бачення / В.Ф.Верстюк, О.В.Гарань, О.І.Гуржій та ін.; під ред. В.А. Смолія. - К: "Альтернативи", 2000. - 464 с. Історія України в особах, ХІХ – ХХ ст. – К., 1995
7. Лановик Б., Лазарович М. Економічна історія України і світу: Навч. Посібник. – 2-ге видання, перероблене і доповнене. – Тернопіль: Джура, 2003. - 316 с.
8. Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). - Т.1. З найдавніших часів до кінця ХVІІІ ст. - К.: Видав. дім. «Альтернативи», 2003.
9. Литвин В.М. Історія України (у 3-х томах). - Т.3. Новітній час (1914 – 2004). - К.: Видав. дім. «Альтернативи», 2005.
10. Михальчук П.А., Куций І.П. Курс лекцій з історії України у чотирьох частинах. Ч. ІІ. Нова історія України. – Тернопіль: Астон, 2007. – 480 с.
11. Мицик Ю.А. Історія України: Навчальний посібник / [Ю.А. Мицик, О.Г. Бажан, В.С. Власов]. – К., 2008. – Доступний з: http://ebk.net.ua/Book/history/mitsyk_iu/index.htm
12. Новітня історія України (1900 – 2000)/ А.Г.Слюсаренко, В.І.Гусев, В.П. Дрожжин та ін.. – К.:Вища школа., 2000. -663.
13. Рибалка І.К. Історія України. – Частина 1.: Від початку ХІХ ст. до лютого 1917 року. – Х.: Основа, 1994. – 446 с.
14. Рибалка І.К. Історія України. – Частина 2.: Від початку ХІХ ст. до лютого 1917 року. – Х.: Основа, 1994. – 480 с.
15. Калініченко В., Рибалка І. Історія України. Частина ІІІ: 1917-2003 рр.: Підручник для історичних факультетів вищих навчальних закладів. – Харків, 2004

16. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України.- К.: Критика, 2009. – 584 с.

Допоміжна

1. Алексеева Л. История инакомыслия в СССР. Новейший период. – М.: ЗАО РИЦ «Зацепа», 2001. – 384 с
2. Антонович В.Б. Моя сповідь: Вибрані історичні та публіцистичні твори / Упор. О.Тодійчук, В.Ульяновський. – К.: Либідь, 1995. – 816 с.
3. Антонович В.Б. Очерк истории Великого княжества Литовского до смерти великого князя Ольгерда // Моя сповідь. Вибрані історичні та публіцистичні твори. - К.: Либідь, 1995. - С. 622 - 743.
4. Антонович В.Б. Про козацькі часи на Україні – К.: Дніпро, 1991
5. Антонович В.Б. Про козацькі часи на Україні. -К.: Дніпро, 1991.
6. Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. -К.: Либідь, 1993.
7. Апанович О. М. Розповіді про запорозьких козаків. – К.: Дніпро, 1991.
8. Археология СССР. - Античные государства Северного Причерноморья. - М., 1984.
9. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917 - 1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: кн. 1.- К., 1994. - 425 с.
10. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. – Харків: Дельта, 1993. – 256 с.
11. Бантыш-Каменский Д.Н. История Малой России от водворения славян до уничтожения гетьманства. - К., 1993.
12. Бантыш-Каменский Д.Н. История Малой России. - К.: Час, 1993.
13. Баран В.Д. Давні слов'яни. — К., 1998 / Україна крізь віки. - Т.3.
14. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. - К., 1991.
1. Білокінь С. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР. Джерелознавче дослідження. – К., 1999.
15. Бойко І.Д. Селянство України в другій половині XVI - першій половині XVII ст. - К., 1963.
16. Бойко О.Д. Україна: від путчу до пуші (серпень –вересень 1991 р.): монографія. Ніжин, 2006. – 224 с.
17. Брайчевський М. Конспект історії України. — К., 1993.
18. Верстюк В.Ф., Горобець В.М., Толочко О.П. Україна і Росія в історичній ретроспективі. Нариси в 3-х томах. – Т.1. Українські проекти в Російській імперії. – К.: Наук. думка, 2004.
19. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. – К.: Наукова думка, 2005. – 718 с.
20. Весь Мариуполь. – Мариуполь: РА “Витязь”, 2003. – 384 с.
21. Винар Л.Р. Козацька Україна. Вибрані праці /Редактор В.Степанков, упорядник А.Атаманенко. – К. – Львів – Нью-Йорк – Париж, 2003.
22. Голобуцкий В.А. Запорожское казачество. – К.: Госполитиздат УССР, 1957.
23. Голобуцкий В.О. Запорозьке козацтво. – К.: Вища шк., 1994.
24. Горобець В., Чухліб Т. Незнайомі Кліо. Таємниці, казуси і курйози української історії. Козацька доба / Наук. ред. В.Смолій. – К.: Наук. думка. 2004.
25. Гошко Т. Нариси з історії магдебурзького права в Україні (XIV - початок XVII ст.). – Львів, 2002.
26. Греков И.Б. Восточная Европа и упадок Золотой Орды. - М., 1975.
27. Греков И.Б. Очерки по истории международных отношений Восточной Европы XIV - XVI вв. - М., 1963.
28. Грушевский М.С. Иллюстрированная история Украины. – К.: МПП «Левада», 1997.
29. Грушевський М. "Мазепинство" і "Богданівство" //Київська старовина. -1995. - №6. -С.2-.11.
30. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. - К., 1992.

31. Грушевський М.С. Історія України - Руси. – В одинадцяти томах, дванадцяти книгах. - Т. VIII – Роки 1626-1650. К.: Наук. думка, 1995.
32. Грушевський М.С. Історія України - Руси. – В одинадцяти томах, дванадцяти книгах. - Т. IX-1. – Роки 1650-1654. К.: Наук. думка, 1996.
33. Грушевський М.С. Історія України - Руси. – В одинадцяти томах, дванадцяти книгах. - Т. IX-2. – Роки 1654-1657. К.: Наук. думка, 1997.
34. Грушевський М.С. Історія України - Руси. – В одинадцяти томах, дванадцяти книгах. - Т. X. – Роки 1657-1658. К.: Наук. думка, 1998.
35. Грушевський М.С. Історія України-Руси: В 11т. - 12 кн. - К., 1991 - 1996. - Т. IV - VIII.
36. Грушевський М.С. Твори у 50 томах. – Т.1. – Серія суспільно-політичні твори 1894 – 1907 рр. – Львів: Світ, 2002. – 592 с.
37. Грушевський М.С. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К.: Тов. “Знання” України, 1991. – 240 с.
38. Губарев В.К. История Украины: Универсальный иллюстрированный справочник. – Донецк: ООО ПКФ «БАО», 2006. – 576 с.
39. Гудзяк Б. Криза і реформа. Київська Метрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. – Львів, 2000. Дмитриев М.В. Между Римом и Царьградом. Генезис брестской церковной унии 1595 – 1596 гг. – М., 2003.
40. Гурбик А.О. Волочна поміра на українських землях у складі Великого князівства Литовського в XVI ст.// Українській історичний журнал. – 1996. - № 4. – С.49-61.
41. Гурбик А.О. Еволюція соціально-територіальних спільнот в середньовічній Україні (волость, дворище, село, сябринна спілка). - К., 1998.
42. Гуржій О. Українська козацька держава в другій половині XVII-XVIII ст.: кордони, населення, право. – К.: Основи, 1996. – 222 с.
43. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Гетьманська Україна. – К.: Альтернативи, 1999. – 304 с.4.
44. Давня історія України. — У 2-х кн. — К., 1994-1995., — кн.2.
45. Даниленко В.М., Касьянов Г.В., Кульчицький С.В. Сталінізм на Україні: 20-30-ті роки. – К.: Либідь, 1991.
46. Дворниченко О. Русские земли Великого княжества Литовского (до начала XVI века): очерки истории общины, сословий, государственности. - СПб, 1993.
47. Деятели СССР и революционного движения России. – Энциклопедический словарь Гранат. – М.: Советская энциклопедия, 1989. – 832 с.
48. Довідник з історії України. - К.: Генеза, 2002. – 1136 с.
49. Дорошенко Д.І. Нарис історії України в 2-х томах. – Т. I. – К.: Глобус, 1992.
50. Енциклопедія українознавства. Загальна частина. Перевидання в Україні. – К., 1995. – Т.2. – С. 369 – 800.
51. Ефименко А.Я. История украинского народа. - К., 1990.
52. Залізник Л. Нариси стародавньої історії України. — К., 1994.
53. Запорозьке козацтво в українській історії, культурі та Національній Самосвідомості // Матеріали міжнародної наукової конференції. – К. – Запоріжжя, 1997.
54. Заруба В.М. Адміністративно-територіальний устрій та адміністрація Війська Запорозького у 1648 – 1782 рр. – Дніпропетровськ ПП “ЛІРА ЛТД”, 2007. – 380 с.
55. Зубрицький Д. Хроніка міста Львова. - Львів: Центр Європи, 2006.
56. История Киева. В трех томах, четырех книгах. - Т. 1. Древний и средневековый Киев. - К. Наукова думка, 1982.
57. История Украинской ССР / Ред. коллегия А.К.Касименко (гл. ред.), В.А.Дядиченко, Ф.Е.Лось, Ф.П.Шевченко, Ф.А.Ястребов. – Т.І. – К.: АН УССР, 1953.
58. Ілюстрована енциклопедія історії України (від найдавнішого часу до кінця XVIII ст.) / Авт. тексту О.Кучерук; - К.: Спалах ЛТД, 1998. – 216 с.
59. Історія Львова в документах і матеріалах: збірник документів і матеріалів. - К.: наук. думка, 1986.
60. Історія суспільних рухів і політичних партій в Україні (XIX ст. – 1920 р.). – Львіві, 1993.
61. Історія України в особах XIX – XX ст. – К: Україна, 1995. – 479 с.
62. Історія України в особах: Литовсько-Польська доба. - К., 1997.

63. Історія українського війська. – Ч.ІІ. – Львів: Видання Івана Тиктора, 1936 р. – Репринтне видання. – Бібліотечка журналу «Пам'ятки України».
64. Історія українського козацтва: Нариси: у 2 т. / Редкол.: В.А.Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2006. – Т. 1.
65. Історія українського козацтва: Нариси: у 2 т. / Редкол.: В.А.Смолій (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2007. – Т. 2.
66. Історія українського селянства. Нариси в 2-х томах. - Т. 1. - К.: Наук. думка, 2006.
67. Історія українського селянства: Нариси в 2-х т. / НАН України / В.А.Смолій (відп.ред.) – К., 2006. – Т.2 – 653 с.
68. Історія українського селянства: Нариси в 2-х томах. – Т.1. – К.: Наук. думка, 2006. – 632 с.
69. Касьянов Г. Україна 1991-2007: нариси новітньої історії. Під авт. – К, 2008. – 432 с.
70. Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920-х - 30-х років: соціальний портрет та історична доля. - К., 1992.
71. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі ХІХ – ХХ століть. Соціально – політичний портрет. – К., 1993.
72. Касьянов Георгій. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. – К.: Либідь, 1995
73. Катренко А,М. Український національний рух ХІХ ст.. – Частина ІІ. 60 – 90-і роки ХІХ ст.: Навч. посібник для студентів історичних факультетів. К., 1999. – 189 с.
74. Катренко А. Початки нового етапу українського національного руху в ХІХ ст. // Пам'ять століть. – 1996. - № 2. – С. 23 – 26.
75. Ковалевська О. Іван Мазепа: у запитаннях та відповідях. – К.: Темпора, 2008. – 200 с.
76. Коваленко С., Пугач О. Опис козацької України 1649 – го року. – К.: Просвіта, 2004. – 152 с.
77. Козацькі січі (нариси з історії українського козацтва ХVІ – ХІХ ст.) – К., Запоріжжя, 1998.
78. Коробка В.М. Миське самоврядування в останній третині ХІХ – на початку ХХ століття: до історії теми // Наукові праці Кам'янець Подільського державного педагогічного університету: історичні науки / Українська історіографія на рубежі століть: Матеріали міжнародної наукової конференції, 25 – 26 жовтня 2001 р. – Кам'янець – Подільський: Оіюм, 2001. – С. 317-325.
79. Костомаров М. Галерея портретів. - К., 1993.
80. Костомаров Н.И. Богдан Хмельницький. - М.: Чарли, 1994. – 768 с.
81. Костомаров Н.И. Казаки: Исторические монографии и исследования. – М.: Чарли, 1995. – 604 с.
82. Костюк Р. Сталінізм в Україні: Генеза і наслідки. – К., 1995
83. Котляр М. Русь язичницька. - К., 1995.
84. Котляр М.Ф. Галицько- Волинська Русь. — К., 1998 / Україна крізь віки, Т. 5.
85. Котляр М.Ф., Смолій В.А. Історія України в життєписах. – К., 1994.
86. Кравченко О.В. Роль духовенства Харківської єпархії в організації благодійності під час Російсько – Японської та Першої Світової воєн // Вісник СНУ. - №10 (44), 2001. – С. 93-98.
87. Кривошея В. Генеологія українського козацтва: Нариси історії козацьких полків. – К.: Стило, 2002.
88. Кривошия І.І., Подойніцина Н.Ю. Шляхетство Правобережної України в кінці ХVІІІ – початку ХХ ст.: короткий огляд історіографії // Наукові праці Кам'янець Подільського державного педагогічного університету: історичні науки / Українська історіографія на рубежі століть: Матеріали міжнародної наукової конференції, 25 – 26 жовтня 2001 р. – Кам'янець – Подільський: Оіюм, 2001. – С. 263-269.
89. Крижанівський О., Плохій С. Історія церкви та релігійної думки в Україні: Навчальний посібник. – У 3-х книгах. – Кн. 3. – Кінець ХVІ – середина ХІХ ст. – К.: Либідь, 1994.
90. Крижицький С.Д., Зубар В.М., Русяєва А.С. Античні держави Північного Причорномор'я. — К., 1998. / Україна крізь віки. — Т. 2.

91. Крип'якевич І.П. Історія України. – Львів: Світ, 1990.
92. Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький. - Львів.: Світ, 1990.
93. Крип'якевич І.П. Історія України. – Львів: Світ, 1990.
94. Кром М. Меж Русью и Литвой: западно-русские земли в системе русско-литовских отношений конца XV первой половины XVI века. - М., 1995.
95. Крупницький Б. Д. Гетьман Мазепа та його доба / Передмова В. М. Горобця. – К.: Україна, 2003. – 240 с.
96. Кульчицький С. В. Голод 1932 – 1933 рр. в Україні як геноцид = Голод 1932 – 1933 в Украине как геноцид. – К., 2005. – 220 с.
97. Кульчицький С. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.). – К. 1999 [Україна крізь віки. Т.11]
98. Кульчицький С.В. Україна: суспільство і держава на терезах історії (1991-2006). / С.В.Кульчицький // Український історичний журнал : Науковий журнал. - 2006. № 4. - С. 15-32.
99. Кульчицький С.В. Утвердження незалежної України: перше десятиліття// Український історичний журнал. – 2001. - №2-4.
100. Курносів Ю.О. Інакомислення в Україні (60-ті – перша половина 80 – х рр.. XX ст.) К., 1994.
101. Лаврів П.І. Історія Південно-Східної України. – К., 1996.
102. Левітас Ф.Л. Друга світова війна: український вимір/ Ф.Л. Левітас. - К.: Наш час, 2011. - 272 с.
103. Леп'явко С.А. Військово-політична діяльність українського козацтва в контексті міжнародних відносин (1561–1595). – К., 2000
104. Леп'явко С. Козацькі війни кінця XVI ст. в Україні. - Чернігів, 1996.
105. Липинський В. Україна на переломі. 1657-1659. Замітки до історії українського державного будівництва в XVII-ім столітті. – К.: Дніпро, 1997. – 306 с.
106. Лисяк – Рудницький І. Історичні есе. Том І.- К.:Основи, 1994.
107. Любавский М.К. Очерк истории Литовско-Русского государства до Люблинской унии включительно. - С-П.б: Наука, 2004.
108. Магочій П.Р. Історія України. – К.: Критика, 2007.
109. Магочій П.–Р. Історія України. – К.: Критика, 2007.
110. Максимович М.А. Исторические письма о казаках приднепровских // Киев явился градом великим. Вибрані українознавчі твори – К.: Либідь, 1994. – С. 191–220.
111. Малий словник історії України / В.Смолій, С.Кульчицький, О.Майборода та ін. – К.: Либідь, 1997 – 464 с.
112. Мальченко О. Шляхетські наїзди у світлі маєткових актів кінця XVI – першої половини XVII ст. (Військовий аспект) // Київська старовина. – 1997. - № 3-4 – С. 94-113.
113. Мельник Л.Г. Боротьба за українську державність (XVII ст.). – К.: Освіта, 1995. – 192 с.
114. Мельник Л.Г. Лівобережна Гетьманщина періоду стабілізації (1669 – 1709 рр.). – К., 1993. – 104 с.
115. Мицик Ю. До історії повстання 1630: (повстання нереєстрового козацтва на чолі з Тарасом Трясилом) // Пам'ять століть. – 1997. - № 4 . – С.28-31.
116. Мицик Ю. Козацький край. Нариси з історії Дніпропетровщини XV – XVII ст. – Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетр. держ. ун-ту, 1997.
117. Мицик Ю.А. Гетьман Іван Виговський.: Видавн. дім “КМ Академія”, 2004. – 84 с.
118. Мицик Ю.А. Національно-визвольна війна українського народу 1648-1658 рр. // Пам'ять століть. – 1998. - № 4. – С. 2-13.
119. Мишанич С. Павло Чубинський (Автор українського гімну). – К.: ПБП “Фотовідеосервіс”, 1996. – 88 с.
120. Наливайко Д. Очима Заходу. Рецепт України в Західній Європі XI-XVIII ст. — К., 1990.Пашуто В.Т. Внешняя политика Древней Руси. — М., 1968.
121. Нариси з історії українського національного руху. Відп. Ред. В.Г. Сарбей. - К., 1994.

122. Нариси з історії української революції 1917-1921 років / Ред.кол.: В.А.Смолій, В.Ф.Верстюк, С.В.Кульчицький та ін.. НАН України. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2011. Кн.1 -390 с.
123. Нариси з історії української революції 1917-1921 років / Ред.кол.: В.А.Смолій, В.Ф.Верстюк, С.В.Кульчицький та ін.. НАН України. Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2012. Кн. 2 – 464 с.
124. Нариси повсякденного життя радянської України в добу непу (1921 – 1928 рр.) Колективна монографія у 2 т./ Відп.ред. С.В.Кульчицький, НАН України, Інститут історії України. – К., 2010.
125. Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. Довідник. У 2 ч. / За ред. В.Ф.Панібудьласки. – К.: Вища школа, 1997. – Ч. 1. –583 с.
126. Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба.- Друге доповнене видання. – Нью-Йорк – Київ – Львів – Париж – Торонто, 2001. – 461 с.
127. Однороженко О. Українська (руська) еліта доби Середньовіччя і раннього Модерну: структура та влада. - К.: Темпора, 2011. 422 с.
128. Павленко Ю.В. Передісторія давніх русів у світовому контексті. — К., 1994.
129. Патриляк І., Боровик М. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду / І.К. Патриляк, М. А. Боровик. – Ніжин, 2010. – 590 с.
130. Пиріг Р. Українська гетьманська держава 1918 року. Історичні нариси / НАН України. Інститут історії України. — К., 2011. — 336 с.
131. Політична історія України ХХ ст.: У 6 т. / Редкол. І.Ф.Курас (голова) та інші. – Т.1. На зламі століть (кінець ХІХ – 1917 р.). – К.: Генеза, 2002. – 424 с.
132. Полководці війська Запорозького. Історичні портрети. 2 книга. – К.: Вік, 2004. – 274с.
133. Полонська - Василенко Н. Історія України. – Т.2. – К., 1995.
134. Полонська-Василенко Н. Історія України.- У 2-х Т. - К., 1992. - Т. 1: до середини ХVІІ ст.
135. Прицак О. Походження Русі. — К., 1997.
136. Радецький-Винницький Я. Неукраїнці, яким вдячна Україна. – Львів, 2015.
137. Рапов О.М. Княжеские владения на Руси в X – первой половине ХІІІ вв. — М., 1977.
138. Реєнт О.П. Україна в імперську добу. – К., 2003.
139. Романцов В.М. Становлення козацької держави у добу Національно-визвольної війни (проблема в українській історіографії 40-х років ХІХ – початку ХХ ст.): Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2005. – 284 с.
140. Русина О.В. Сіверська земля у складі Великого князівства Литовського. - К., 1998.
141. Русина О.В. Україна під татарами і Литвою. /Україна крізь віки. Т.6 -К., 1998.
142. Русина О.В. Українські землі у Московській зовнішній та внутрішній політиці ХV – початку ХVІІ ст. // Українській історичний журнал. – 1996. - № 4. – С.62-74.
143. Русначенко А. Національно-визвольний рух в Україні. Середина 1950-х - початок 1990-х років.- К.: Видавництво ім. О.Теліги, 1998.- 720 с.
144. Рух опору в Україні: 1960–1990. Енциклопедичний довідник / Головний редактор О. Зінкевич. – К.: Смолоскип, 2010. – 804 с.
145. Рыбаков Б.А. Киевская Русь и русские княжества ХІІ-ХІІІ вв.— М., 1982.
146. Савченко С. Єретичні рухи в Україні ХVІ – ХVІІ ст.: забута проблема // Сучасність.- 2000 - № 2. – С.115-118.
147. Сарбей В.Г. Національне відродження України. – К., “Альтернатива”, 1999.
148. Сахаров А.А. Дипломатия Святослава. - М., 1982.
149. Сергійчук В Українське козацьке військо в другій половині ХVІ – серед. ХVІІ ст. – К., 1991.
150. Сергійчук В. Дмитро Вишневецький. К.: Україна, 2003.
151. Сергійчук В. Іменем Війська Запорозького: Українське козацтво в міжнародних відносинах ХVІ – середині ХVІІ століття. – К.: Україна, 1991.
152. Седов В.В. Восточные славяне в VI-ХІІІ вв. — М., 1952.
153. Скальковський А.О. Історія Нової Січі, або останнього Коша Запорозького. Дніпропетровськ: Січ, 1994.

154. Скрипка В. Завжди лицем до України // Неопалима купина. – 1995. - №. 5-6. – С. 43 – 51. (про Т.Зінківського)
155. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська державна ідея. - К.: Альтернатива, 1997.
156. Смолій В.А., Степанков В.С. Українська національна революція XVII ст. (1648 – 1676 рр.). – К., 2009.
157. Суспільство і влада в радянській Україні у період непу: Колективна монографія у 2 томах / Відп.ред. С.Кульчицький – К., 2015.
158. Таїрова-Яковлева Т. Мазепа. – М.: Молодая гвардия, 2007. – ЖЗЛ: Серія біографій; Вып. 1041. – 271 с.
159. Таїрова-Яковлева Т. Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради». – К., 2013. – 403 с.
160. Тимовский М., Кеневич Я., Хольцер Е. История Польши. - М.: Весь мир, 2004.
161. Толочко П.П. Історичні портрети. — К., 1990.
162. Толочко П.П. Київська Русь. — К., 1996.
163. Толочко П.П. Літописи Київської Русі. — К., 1994.
164. Третьяков П.Н. Восточнославянские племена. — М., 1953.
165. Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI століття. Історичні нариси / Ред кол.: В.А.Смолій, Г.В.Боряк, Ю.А.Левенець та ін. – К., НАН України. Інститут історії, 2011.
166. УКРАЇНА І РОСІЯ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ: Нариси в 3-х томах / Інститут історії України НАН України; НАН України В. А. Смолій: Том 3.
167. Українська народність: нариси соціально-економічної і етнополітичної історії. — відп. ред. Ю.Ю. Кондуфор. — К., 1990.
168. Українське державотворення: невитребуваний потенціал: Словник-довідник / За ред. О.М.Мироненка. – К.: Либідь, 1997. – 560 с.
169. Українське козацтво: Мала енциклопедія / Кер. авт. колект. Ф.Г.Турченко; відповід ред С.Р.Лях. – Вид. 2. – доп. І перероб. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2006. – 672 с. Іл, карти.
170. Хорошкевич А. Русское государство в системе международных отношений конца XV - начала XVI века. - М., 1980.
171. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. Археологія та стародавня історія України. — К., 1992.
172. Чухліб Т. В. Гетьмани Правобережної України в історії Центрально-Східної Європи (1663 - 1713). – К.: Вид. дім “Києво–Могилянська Академія”, 2004. – 288с.
173. Чухліб Т. В. Гетьмани і монархи. Українська держава в міжнародних відносинах 1648 – 1714 рр. (видання друге, допрацьоване) – К.: Арістей, 2005. – 640с.
174. Чухліб Т. Переяслав та проблема міжнародного утвердження Українського гетьманату. – К.: Інститут історії України НАНУ, 2003. – 156 с.
175. Чухліб Т.В. Іван Мазепа. – К.: Арії, 2013. – 224 с.
176. Шабульдо Ф.М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского. - К., 1987.
177. Шандра В.С. Генерал-губернаторства в Україні. – К., 21005. – 427 с.
178. Щербак В. Козацька верхівка другої половини XVI – середини XVII ст. // Київська старовина. – 1997. - № 5 . – 3-12.
179. Щербак В.О. Українське козацтво: формування соціального стану. Друга половина XV – середина XVII ст. – К.: Видавн. дім «КМ Academia». – 2000.
180. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків. У трьох томах. Т.3.- К.: Наук. думка, 1991. – 560 с.
181. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. - Т.1,Т.2, Т.3.- К., 1990, 1993.
182. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків. У трьох томах.- Т.2. - К.: Наук. думка, 1990. – 560 с.
183. Яковенко Н. Паралельний світ. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI – XVII ст. – К.: Критика, 2002.
184. Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст.: (Волинь і Центральна Україна) - К., 1993.

185. Яковлева Т. Руїна гетьманщини. Від Переяславської ради 2 до Андрусівської угоди (1659 – 1667 рр.). – К.: Основи, 2003. – 644 с.
186. Яковлева Т. Гетьманщина в другій половині 50-х років XVII ст. Причини і початок Руїни.- К.:Основи, 1998. – 447 с.
187. Яковлева Т. Іван Виговський: істина та вимисел // Київська старовина. – 1998. - № 3. – С. 141-159.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Хмельниччина>
2. http://uk.wikipedia.org/wiki/Хмельницький_Богдан
3. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Гетьманщина>
4. http://uk.wikipedia.org/wiki/Битва_під_Жовтими_Водами
5. http://uk.wikipedia.org/wiki/Битва_під_Корсунем
6. http://uk.wikipedia.org/wiki/Битва_під_Пилявцями
7. http://uk.wikipedia.org/wiki/Битва_під_Берестечком
8. http://uk.wikipedia.org/wiki/Іслям_III_Герай
9. http://uk.wikipedia.org/wiki/Зборівська_битва
10. http://uk.wikipedia.org/wiki/Зборівський_договір
11. http://uk.wikipedia.org/wiki/Ян_II_Казимир
12. http://uk.wikipedia.org/wiki/Білоцерківський_договір
13. http://uk.wikipedia.org/wiki/Олексій_Михайлович
14. http://uk.wikipedia.org/wiki/Переяславська_рада
15. http://uk.wikipedia.org/wiki/Іван_Виговський
16. http://uk.wikipedia.org/wiki/Галяцький_трактат
17. [http://uk.wikipedia.org/wiki/Велике_князівство_Руське_\(1658—1659\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/Велике_князівство_Руське_(1658—1659))
18. http://uk.wikipedia.org/wiki/Немирич_Юрій
19. http://uk.wikipedia.org/wiki/Річ_Посполита
20. http://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_України
21. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Руїна>
22. http://uk.wikipedia.org/wiki/Мазепа_Іван
23. http://uk.wikipedia.org/wiki/Український_національний_рух
24. http://uk.wikipedia.org/wiki/Кирило-Мефодіївське_братство
25. http://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_України
26. http://uk.wikipedia.org/wiki/Палеоліт_в_Україні
27. http://uk.wikipedia.org/wiki/Трипільська_культура
28. http://uk.wikipedia.org/wiki/Зрубна_культура
29. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Кіммерійці>
30. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Скіфи>
31. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Сармати>
32. http://uk.wikipedia.org/wiki/Давньогрецькі_міста_Північного_Причорномор'я
33. <http://uk.wikipedia.org/wiki/Анти>
34. http://uk.wikipedia.org/wiki/Київська_Русь
35. http://uk.wikipedia.org/wiki/Володимир_Великий
36. http://uk.wikipedia.org/wiki/Руська_правда
37. http://uk.wikipedia.org/wiki/Ординська_навала
38. http://uk.wikipedia.org/wiki/Галицько-Волинське_князівство
39. http://uk.wikipedia.org/wiki/Данило_Галицький
40. http://uk.wikipedia.org/wiki/Велике_князівство_Литовське
41. http://uk.wikipedia.org/wiki/Польське_королівство
42. http://uk.wikipedia.org/wiki/Люблінська_унія
43. http://uk.wikipedia.org/wiki/Кримський_ханат
44. http://uk.wikipedia.org/wiki/Запорізька_Січ
45. http://uk.wikipedia.org/wiki/Військо_Запорозьке

46. http://uk.wikipedia.org/wiki/Козацьке_військо
47. http://uk.wikipedia.org/wiki/Виникнення_запорозького_козацтва
48. http://uk.wikipedia.org/wiki/Річ_Посполита

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання _____

5. Засоби діагностики успішності навчання _____